

Literatura

Fojtíková, D., Peška, M., Zůbek, A. 2021: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při akci Vyzvednutí ostatků G. J. Mendela*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. MTX202200446 [cit. 2022-11-04]. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202200446>.

Obr. 24. Brno, Ústřední hřbitov. Odkrytí ostatků pohřbu 801. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 24. Brno, Central Cemetery. Recovery of the remains from burial 801. Photo by Archaia Brno.

Obr. 26. Brno, Ústřední hřbitov. Ohledání interiéru rakve pohřbu 804 teleskopickou kamerou. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 26. Brno, Central Cemetery. Inspecting the interior of the coffin with burial 804 with the telescopic camera. Photo Archaia Brno.

Summary

The rescue excavation was carried out in connection with the ‘Recovery of the remains of G. J. Mendel’ project in 2021 at the Central Cemetery in Brno (Štýřice cadastral area, Brno-City District). The remains of five individuals were recovered (Fig. 22–26); however, the respective gravestone only lists four people. Detailed archival research, together with the results of the anthropological analysis of the skeletal remains, should play a vital role in resolving the identity of the additional individual. Archaeology has obtained significant evidence, especially for determining the identity of the oldest burial, which was probably G. J. Mendel.

Denisa Fojtíková, Marek Peška, Antonín Zůbek

Obr. 25. Brno, Ústřední hřbitov. Kovová rakev s pohřby 802 a 803. Foto Archaia Brno z. ú.

Fig. 25. Brno, Central Cemetery. Coffin with burials 802 and 803. Photo by Archaia Brno.

Brno (k. ú. Trnitá, okr. Brno-město)

Ul. Čechyňská č. p. 5, parc. č. 320/1, 320/2.

Středověk, novověk. Město. Bez okolností. Záchranný výzkum.

Uložení nálezů: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1904822N, 16.6216264E

Archeologický výzkum byl realizován v souvislosti s výstavbou „Čechyňská Factory Park“ (obr. 27). Jeho provedení zajistila společnost Archaia Brno z. ú. (akce č. A36/2020), terénní část výzkumu se uskutečnila v období od června 2020 do května 2021.

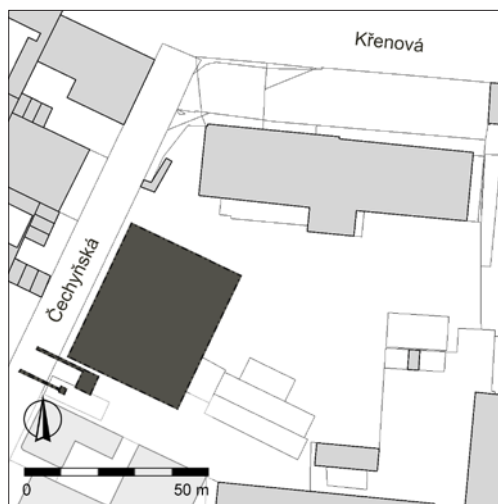
Předmětné území se nacházelo v jihovýchodním sousedství města při soutoku Svrateckého náhonu (původně zřejmě vedlejšího ramene Svratky), Svitavského náhonu a „staré“ Svitavy. Tyto vodní prvky byly důležitým fenoménem oblasti a výrazně ovlivňovaly možnosti jejího osídlení. Kvůli opakujícím se záplavám, způsobeným především neregulovaným přírodním tokem Svitavy, nebyl daný prostor ve středověku a novověku obydlen. Jejich hrozba trvala až do 19. století, omezena byla až regulací toku řeky, realizovanou v letech 1847–1851. Následně se započalo se zastavováním předmětného území. Tehdy náleželo augustiniánskému klášteru sv. Tomáše a bylo označováno jako „Svatotomášský Podíl“ („Díl“, či „Pole“). Říkalo se mu také „Čechyňská louka“. Později se tento útvar stal součástí katastru Velká a Malá Křenová a společně s ním byl v roce 1850 připojen k Brnu (Kuča 2000, 547–548; Vyskočil, Sviták 2018, 87–91, 124–129).

Archeologický výzkum ověřil podmínky skladby terénu v daném prostoru. Podloží bylo tvořeno fluvialními sedimenty. V dosažené úrovni je představovala jemnozrnná uloženina hnědošedé barvy sestávající z písčité hlíny/hlinitého písku. Nahodile se v ní vyskytovaly kosti a uhlíky. Pokud zemní práce stavby přesáhly její mocnost (cca 2 m), bylo patrné, že dosedá na sediment odlišný především tmavě šedou barvou. Místy bylo pozorováno „zkulturnění“ svrchní části sedimentu, vedle kostí a uhlíků obsahovala ještě zlomky cihel. Zřejmě šlo o transformaci původní náplavové vrstvy prostřednictvím antropogenní činnosti. Uvažovat lze o intenzivnějším využití prostoru pravděpodobně se vznikem zástavby v 19. století. Vyloučena však není možnost staršího datování a úvahy o spojitosti s užíváním prostoru k zemědělským či jiným aktivitám.

Relikty zaniklé zástavby byly tvořeny zděnými konstrukcemi stejného charakteru, který je obecně typický pro stavební horizont 19. století v Brně. Části domů byly podsklepeny, parcely byly původně vybaveny kanalizací s cihlovými štolami. Při jižní hranici stavební jámy byl zřejmě zachycen segment studny. Dispozice zástavby prošla určitým vývojem, který je patrný na historických plánech (viz např. plány publikované ve Vyskočil, Sviták 2018, 88–89, 123, 125). Archeologická zjištění s nimi korespondovala (Zůbek 2021).

Literatura

- Kuča, K. 2000:** *Brno. Vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Praha, Brno: Baset.
- Vyskočil, A., Sviták, Z. 2018:** *Křenová – příběh brněnské ulice*. Brno: Archiv města Brna.
- Zůbek, A. 2021:** *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při výstavbě Čechyňská Factory Park (Čechyňská 441/5, Brno)*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. MTX202100570 [cit. 2022-11-04]. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202100570>.

Obr. 27. Brno, Čechyňská 5. Šedě vyznačeny sledované výkopy. Archaia Brno z. ú.
Fig. 27. Brno, 5 Čechyňská Street. The monitored trenches are marked in grey. Archaia Brno.

Summary

An archaeological excavation carried out between 2020 and 2021 in Čechyňská Street (Trnitá cadastral area, Brno-City District; Fig. 27) confirmed the historical sources and the hypothesis that

the studied area was not suitable for a settlement foundation as it was probably a flood zone of the Svitava River for most of the time. The urban development was only established there due to the increased need during the expansion of Brno in the 19th century and the related river regulation.

Antonín Zůbek

Brno (k. ú. Trnitá, okr. Brno-město)

Ul. Křenová, parc. č. 54/1, 54/2.

Novověk – industriální období. Město. Bez okolností.

Záchranný výzkum. Uložení nálezu: dočasně Archaia Brno z. ú.

Lokalizace: WGS-84: 49.1916567N, 16.6190942E

Archeologický výzkum byl realizován v souvislosti s projektem „Novostavba prodejny Křenová“ (obr. 28). Jeho provedení zajistila společnost Archaia Brno z. ú. (akce č. A39/2021), terénní část výzkumu se uskutečnila v červnu 2021.

Předmětné území se nacházelo v jihovýchodním sousedství středověkého města a od počátku bylo zapojeno do sídelní struktury vytvořené kolem města. Náleželo k první předměstské čtvrti a osídlení kolem ulice Křenová tvořilo její východní výspu. Ulice byla součástí důležité komunikace, jedné z hlavních výpadovek z města. Vedla tudy z Brna na východ cesta, která se později stala součástí páteřní císařské silnice ve směru Vyškov, Olomouc a dále do Opavy a Slezska.

Významný prvek v daném místě představoval špitál sv. Štěpána doložený písemnými prameny roku 1343, zbořen byl v letech 1909/1910. Komplex jeho objektů včetně dvora stával v místech školy na ulici Křenová 21 a prostranství před kostelem Neposkvrněného početí Panny Marie i samotného chrámu, původně na jakémsi ostrůvku, tvořeném na západě spojeným tokem Ponávky a Svitavského náhonu a na východě vedlejším ramenem téhož náhonu. Naproti špitálu měl být dislokován dvorec v majetku augustiniánů.

V období novověku získala Křenová význam pro židovskou obec. Ve 2. polovině 17. století se toto předměstí stalo jediným místem v Brně, kde mohli přenocovat a stravovat se židé, kteří po dlouhé době zakázaného přístupu do Brna (roku 1454 byli odsud vyhnáni) směli od roku 1627 navštěvovat brněnské trhy. Město v roce 1659 za tímto účelem koupilo naproti špitálu dvůr se zahradou a zřídilo zde židovský zájezdní hostinec zvaný Nový svět. Objekt se postupně rozrůstal. V západním sousedství na břehu Svitavského náhonu stála židovská stravovna, za ní ve dvorním traktu byla situována městská vinopalna. Z východní strany sousedil s hostincem tzv. kontumační dům. Hostinec byl zbourán v polovině 20. století (Kuča 2000, 422–426; Procházka et al. 2013, 570–579; Vyskočil, Sviták 2018, 87–91, 124–129).

Archeologický výzkum ověřil podmínky skladby terénu v daném prostoru do hloubky 2,3 m (198,65 m n. m.). Úroveň geologického podloží nebyla dosažena, dotčeno bylo pouze antropogenní souvrství novověkého a novodobého stáří. Sestávalo z odpadních vrstev, navážek a planýrek, některé uloženy jsou možnou součástí náplavových sedimentů. Výrazné byly úpravy terénu, ve starším období formou šterkových vrstev, v nejmladší fázi prostřednictvím kamenného dláždění. Zpevňovaly povrch dvora stavby, která stála v čelní části pozemku při ulici Křenová. Je otázkou, zda lze některé úpravy terénu vztáhnout již k počátkům zájezdního hostince Nový svět zřízeného v roce 1659, případně zařadit ještě do staršího období, kdy areál patřil ke dvoru poplatnému augustiniánskému klášteru. Zdivo jižní stěny